

Carsten Niebuhr Biblioteket

En bogserie om islamisk kultur **20:2010**

Rumis digte
Af Franklin D. Lewis

**At lede efter solen
i Tabriz**
Af Rasmus Chr. Elling

**Da Vesten opdagede
sufismen**
Af Mark Sedgwick

**Sufimystikkens
modernitet**
**Rumi i Orhan Pamuks
Den sorte Bog**
Af Henning Goldbæk

*RUMI før og nu, øst
og vest. Jalal al-Din
Rumis liv, lære og
digtning* er tyvende
udgivelse i Carsten
Niebuhr Biblioteket,
en bogserie, som
C.L. Davids Fond og
Samling udgiver sam-
men med Carsten
Niebuhr Afdelingen,
Københavns
Universitet, med det
formål at gøre lædige
bøger om islamisk kul-
tur tilgængelige på
dansk.

Brug bestillingskortet
bag i bladet

www.cnbib.dk

FRANKLIN D. LEWIS

RUMI før og nu øst og vest

*Jalal al-Din Rumis
liv, lære og digtning*

EN BOG I CARSTEN NIEBUHR BIBLIOTEKET

Carsten Niebuhr Biblioteket

Carsten Niebuhr Biblioteket er en bogserie om islam og islamisk kultur og historie. Nogle af bindene i serien oversættes til dansk, andre bliver skrevet direkte. De henvender sig alle til den ikke-specialiserede læser og tilrettelægges efter de bedste traditioner for dansk bogarbejde, omsat til det 21. århundrede.

Carsten Niebuhr Biblioteket udgives i fællesskab af C.L.Davids Fond og Samling og Carsten Niebuhr Afdelingen på Københavns Universitet. Titlerne i serien udvælges af en redaktion bestående af redaktør Pernille Bramming, arkitekt og professor Hans Munk Hansen og professor, dr.phil. Jakob Skovgaard-Petersen.

Seneste udgivelse i serien var *Beskrivelse af Arabien ud fra egne iagttagelser og i landet selv samlede efterretninger affattet af Carsten Niebuhr*. De næste er *Tyrkiske breve* af Ogier Ghislain de Busbecq og *Hadith. En introduktion* af John Burton.

Med hver udgivelse i serien følger et præsentationsblad. Bøger og blade kan bestilles på kuponen.

Carsten Niebuhr Biblioteket udsendes på Forlaget Vandkunsten.

RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning

Oversat af Mogens Bähncke i samarbejde med Birgitte Rahbek. Digtene i kapitel 8 er oversat af Rasmus Christian Elling. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson.

15,5 × 30 cm, 609 sider, indbundet.

Pris 349 kr. (abonnementspris 300 kr.)
ISBN 978-87-7695-054-5.

RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning

Den iranske mystiker Jalal al-Din Rumi (1207-1273) er i de seneste årtier blevet meget populær i Vesten, og i USA er han den mest læste digter overhovedet. Hans digte har inspireret forfattere og tænkere verden over, blandt andre H.C. Andersen og Hegel, og Mevlevi-ordenen, som er stiftet i hans navn, er aktiv i såvel øst som vest.

Franklin D. Lewis trækker i sin bog om Rumi på et væld af forskellige kilder. Han belyser den historiske Rumi, giver et billede af det intellektuelle, religiøse og mystiske miljø, som Rumi var en del af, sammenfatter hans lære og ser på den rolle, han har spillet og stadig spiller i såvel den muslimske som den vestlige verden. Desuden bringer han et rigt udvalg af Rumis digte.

Franklin D. Lewis er lektor ved Department of Near Eastern Languages and Civilizations på University of Chicago og leder af American Institute of Iranian Studies. Hans forskningsområder er persisk sprog og litteratur, middelalderlig islamisk mystik, arabisk litteratur, sufisme, iransk religion og baha'i-studier. Foruden *RUMI før og nu, øst og vest* har han skrevet bøgerne *Rumi: Swallowing the Sun* (2007) og *In a Voice of Their Own: A Collection of Stories by Iranian Women written since the Revolution of 1979* (1996).

Rumis digte*

Af Franklin D. Lewis

Jalal al-Din Rumi (1207-1273) tilhørte det 13. århundredes ikke-professionelle persiske digterklasse, hvis eksistens ikke var afhængig af lovtaler til og smiger af sultanen eller andre fyrster, men af at udtrykke religiøse sandheder. Han siger selv, at da han først begyndte at skrive digte, følte han sig drevet frem af en højere hensigt.

Den samling af lyriske digte som tilskrives Rumi, kendes sædvanligvis som *Divan-e Shams-e Tabrizi* eller »Shams-e Tabrizis samlede værker«. Genrekonventionerne for den persiske ghazal kræver, at digteren antager en digterisk persona og giver den persona et navn, som regel hen imod slutningen af hvert digt. Rumi brugte to signaturer: *Khamush* (stilhed!) og Shams-e Tabrizi. I de digte hvor signaturen *Khamush* optræder, opfordrer han som regel til at gøre en ende på klagen over den eksistentielle eller ontologiske smerte, som man oplever, når genstanden for ens kærlighed ikke er til stede. Den agiterer dog også som en befaling til læseren eller mystikeren, der ønsker at afsløre den mystiske kærligheds mysterier: stilhed! Det er ikke gennem ord, men erfaring, at sandheden kendes.

I de andre digte, hvor den anden og mere almindelige signatur i Rumis ghazaler, »Shams-e Tabrizi«, optræder, antager Rumi Shams-e Tabrizis persona ved at forene sig med hans ånd. Shams-e Tabrizi var den dervish der helt og aldeles ændrede Rumis liv og tænkning. Typisk anråbes Shams, eller digtet henvender sig til ham som en guddommelig lærer eller elskede, en persona der er uafhængig af digtets taler, som vi må antage er Rumis eller den åndeligt søgendes stemme. Men appellen til Shams-e Tabrizi er retorisk – der findes ingen kur mod den smerte og lidelse som den talende føler; på dette eksistensplan er der ingen løsning på afstanden til og adskillelsen fra vor himmelske elskede.

* Revideret uddrag af *RUMI før og nu, øst og vest*.
Digtene stammer fra Rumis *Divan*,

hvor de står som nr. 1, 1390, 1821 og 2214. De er oversat til dansk af Rasmus Chr. Elling.

I

Ay rastakhiz-e nagaban vay rahmat-e bi-montaba

Åh, bratte opstandelse! Evige nåde!
Åh, flamme i lys lue i tankernes lund!
Leende kom du i dag
med en nøgle til fængslet
du kom til de nødstedte
med Guds nåde og gunst

Du er solens vogter
du er håbets grobund
du er søgt
søgende
afslutning
begyndelse
Du svulmer i brystet
du pryder hver tanke
du er både lystens bøn
og ønskets opfyldelse

Åh, mageløse,
du, som skænker ånd,
glæden ved kundskab og dåd
(resten er svindel og bedrag)

det ene er sygdom,
det andet er kuren

Vi er blindede af bedraget
nærer had til den uskyldige
Beruset, til tider af engleøjne, [Koranen 44:54]
til tider af simpelt brød og suppe
Føl denne beruselse,
slip forstanden
smag det søde i vinen
løsriv dig fra det fornuftige
Brød og bønner burde ikke
afstedkomme så meget besvær

Hvis du tegner et mangefarvet kort,
breder det ud
det hvide over Rom og
det sorte over Abessinien
så har du gjort »noget enestående«
i en tofarvet krig!

Giv min sjæl en hemmelig øretæve,
undgå alle med påskud,
Når sjælen råber 'Skaber, befri mig!'
– ved Gud, min konge, hvilken fryd!

Stilhed!

Jeg har forivret mig,
i frygt søgt ly ved kundskabens banner,
Læg papiret fra dig
knæk pennen,
Saqien indtræder, kom nu: Skål!

NOTE Dette er det første digt i Rumis *Divan*, som den fremstår i dag, og derfor begynder han med en opstandelse i den første linje. »Engleøjne« hentyder til de berømte skønheder i Koranens symbolske paradis, som vil have omgang med de troende (også K 52:20, 56:22). Det hverdagsagtige, beskrevet med suppen og brødet, og den spøgefulde måde, hvorpå digteren modtager irttesættelsen og lader sin sjæl få en ørefigen, giver digtet en situationsbestemt stemning – næsten som om Shams var kommet uanmeldt mens digteren og hans ledsagere var ved at spise. Som Saqi, eller mundskænk, repræsenterer han kilden til mystisk beruselse og afvisningen eller kortslutningen af rationalistiske diskursformer.

Baz amadam baz amadam az pish-e an yar amadam

Her kommer jeg igen
jeg kommer igen fra Vennen
Kig på mig, kig på mig
thi jeg sørgmodigt kom for dig
Jeg er kommet i glæde og fryd
befriet for alle bånd

Tusinder af år gik
før jeg kunne finde ordene:
Jeg stiger op, stiger op
jeg har været der, jeg er på vej derhen

Lad mig gå igen, lad mig gå
thi jeg er fortabt her:
Jeg var en guddommelig fugl
men ser du hvor jordisk jeg er blevet?
Jeg så ikke fælden
og nu er jeg fanget

Jeg er det rene lys, min søn,
ikke blot en håndfuld jord
Jeg er ikke østersskallen
jeg er den kongelige perle deri

Kig på mig
ikke med det ydre øje
men med det skjulte, indre
Kom med derover og se
at jeg er fri af byrder

Jeg er
hævet over de fire mødre
Og jeg er
hævet over de syv fædre
Jeg er
juvelen fra grubens dyb,
kommet for dagen

Min Ven iler gennem basaren
kvik og årvågen
for at købe mig
hvad laver jeg ellers
her i basaren?
Mit arbejde er at søge ham.

Åh, Shams-e Tabriz
Hvornår vil du lede efter mig
kæmme jorden for at finde mig?
Thi jeg er kommet efter dig
træt i hjerte og sjæl
for at finde dig i udslættelsens
ørken

NOTE De »fire mødre« henviser til antikkens fire grundelementer: vand, jord, ild og luft. De »syv fædre« hentyder til de syv stadier eller trin, som man traditionelt mente at firmamentets himle var delt op i.

Ab-e hayat-e eshq ra dar rag-e ma ravane kon

Indgyd livets vand i vores årer
afspejl morgenens vin
i nattemørket

Åh, ny glædes fader, flyd gennem sjælens vener!
 Som den himmelske gral
 fyld op med begge verdener, vis himlen
 Du, der sniger dig rundt i min forstand
 som lever af at skyde med pile
 spænd mit hjertes styrefjer stramt på buens streng
 sigt efter mit liv

Hvis fornuftens vogter formener dig adgang, forpurrer din plan
 Spil ham et puds, spring bort fra ham, bortforklar
 Siger mundheldet at de brogede ikke kender til godhed?
 fortæl eventyr om den brogedes godhed til alle og enhver
 Stjernerne har spillet dig som en bonde –
 ladet dig marchere rundt, gjort dig skakmat
 Vælg en springer, brænd tårnet, gå til kongen
 Rejs dig, sæt din hat på skrå, undvig fælder
 Kys åndens kind, red lykkens lokker
 Rejs dig, til himmels, lær englene at kende
 Nå frem til retfærdighedens gård, gå ind
 og buk ydmygt ved dens dørtærskel

Når hans drømmebillede flytter ind i dit hjerte
 ophold dig da som en gejst i hjerte og fornuft:
 du vil da se to kar,
 ét fyldt med flammer, ét med guld
 vælg ilden, stik din hånd lukt ind i flammerne
 Vær som ham, der talte med Gud:
 Begær ej det gyldne kar
 Tag ild i munden
 gør dit hjemland til en flammende tunge
 Tæm de vilde løver
 gør dine nærmeste til fjender
 Kald fjendens blod for Magiens vin
 Kom, Saqi, kom!
 Vi kalder dig hid;
 at afværge dobbeltheder er din tarv
 Sæt i min hånd et bæger vin
 og forén alle flertydigheder

I sandhed, dette hjem, vores verden
 har seks retninger
 men blot ét punkt vil lede os;
 men da dette midtpunkt
 ikke har et hjemland
 da byg din rede i intethed

Tiden tærer på alt
 søg ikke udødelighed i den
 Det evige livs græsgange ligger uden for tidens rum
 Du er kornet, der ligger tilbage efter høsten
 din krop et strå
 medmindre du er et æsel
 så spis ikke hveden
 spis kernen

Ordet er ude
 hvorfor venter du ved døren?
 Spark døren ind
 med din sjæl
 afsted, drag ud efter sindet

Khonak an dam ke neshinim dar ivan man o to

Lyksalighed –
 i det øjeblik
 vi sidder
 på terrassen
 du og jeg:
 to former og
 to ansigter
 men blot én sjæl,
 du og jeg

Fuglenes kvidren
 havens mumlen
 flyder
 som ungdommens kilde
 når vi spadserer
 igennem haven
 du og jeg
 Stjernerne kommer på himlen for at beskue os
 Lad os overskinne dem, stråle som en måne
 du og jeg

Du og jeg samles
 hinsides Mig
 hinsides Dig
 i fryd

glade, befriede for bedrag
Du og jeg, leende
når til stadier hvor himmelske fugle spiser sukker
Magisk! du og jeg, her
i vores lille hjørne på jord
og dog samtidigt i Irak og Khorasan
du og jeg
I én form her på jord
i en anden i paradis,
evig, sunket ned i sukkerrørsmarken
du og jeg

NOTE Irak og Khorasan henviser måske til musikalske tonearter, som kunne ledsage recitationen af digtet. Samtidig kan Irak referere til Tabriz, Shams' by, i det vestlige Iran i en provins af landet, der kendes som iransk Irak, hvorimod Rumi kom fra den nordøstlige del af Storiran, Khorasan-provinsen.

At lede efter solen i Tabriz

2

Af Rasmus Chr. Elling

»Solen fra Tabriz,« Shams-e Tabrizi (d. 1248), kaldte man Rumis åndelige vejleder og sjælefrænde, igennem hvem han oplevede en spirituel omvæltning, der skulle ændre hans liv og inspirere ham til at skrive de fantastiske digte, han i dag er kendt for over hele verden. Efter en periode med intens udveksling af tanker og ideer, forsvandt Shams-e Tabrizi pludselig i 1246, hvorefter Rumi, grebet af længsel efter ham, skrev de bevægende digte i samlingen *Divân-e Shams-e Tabrizi*.

Shams' hjemby i det nordvestlige Iran, Tabriz, har spillet en stor rolle i mellemøstlig historie som center for viden, kunst og filosofi og som et midtpunkt på Silkevejen med dens transport af varer og tanker fra øst og vest. Fra de centralasiatiske stepper, igennem kaukasiske bjergpas og via mesopotamiske og anatolske handelsruter er Tabriz igennem historien blevet beriget af persisk, arabisk, tyrkisk, mongolsk og europæisk kultur. Tabriz var i middelalderen centrum for sekter, sufiordener og teologiskoler og i moderne tid har byen været midtpunkt i både grundlovsrevolutionen 1905-11 og den islamiske revolution 1978-79.

Jeg tog til Tabriz for at få et indtryk af den kultur, der findes under Solen fra Tabriz.

Det oplyste Tabriz

Shams sagde, at Tabriz på hans tid var som et hav af viden, fyldt af vise mænd, og at han i deres skygge kun var som en kvist, der lander på kysten efter en storm. Min ven Hashem, som er en yderst velbevandret guide i Tabriz, sammenligner også byen, som den står i dag, med et hav: et drilsk hav, der virker lavvandet set fra oven, men som – når man dykker ned i det – viser sig at være fyldt med dybder af viden og indsigt. På overfla-

Rasmus Chr. Elling (f. 1978) er ph.d.-stipendiat ved Carsten Niebuhr Afdelingen, Københavns Universitet. Han har bl.a. skrevet »State of Mind, State of Order: Reactions to Ethnic Unrest in the Islamic Republic of Iran«, i *Studies in Ethnicity and Nationalism*, vol. 8, no. 3, 2008; »All Eyes on Iran:

the Nuclear Ambitions of a People and a President«, i *Intelligence and National Security*, vol. 24, no. 3, 2009 og »Persisk E-Samizdat: Internetmedier i den islamiske republik Iran«, i Mette Thunø (red.): *Globale Medier i Verdens Brændpunkter*, Museum Tusculanum, 2009.

den er Tabriz da også en gennemsnitlig iransk provinsby med omkring to millioner indbyggere og en kaotisk facade af moderne og middelalderlig arkitektur, ufærdige nybyggerier og spredte levn fra en svunden tid. Men idet vi langsomt dykker ned i basaren, i moskeerne og i Tabrizs historiske undergrund, viser Hashem mig de gruber eller brønde af indsigt, der er blevet dybere og dybere igennem århundrederne, og som – trods samfundsomvæltninger og undertrykkende herskere – stadig nærer byens ånd og forestillingsevne.

»Min familie har 400 års historie i denne by,« fortæller Hashem, imens vi vandrer op ad Tabrizs brede boulevarder og langs den næsten udtørrede flod, og han hilser høfligt på forbipasserende gentlemen i gamle jakkesæt og Bogart hatte. Hashem holder sig hele tiden tæt til mig, imens han stolt fremviser sit »hjerdebarn«: »Folk siger, vi bør sælge vores hus og flytte til Teheran ligesom alle andre. Men jeg elsker Tabriz.« Hashem er et omvandrede leksikon over lokalhistorie og iransk mystik: Vi stopper konstant ved bygninger, gyder og pladser, og Hashem fortæller i ét åndedrag om stedets tusindårige historie. Han er dog langt fra den eneste belæste iraner, der betegner sig selv som *rowshanfekr*, »oplyst« eller intellektuel: Sammenlignet med flere lande i regionen er iranerne et højtuddannet folk, og mange har litteraturen og studiet af de historiske poeter og helgener som deres helt store hobby.

Kærlighedens remse er ikke at finde i en bog

Men ikke alle Tabrizs historiske figurer var litterater. Flere af de store sufier var angiveligt analfabeter, og havde lært Koranen, Profetens overleveringer og de islamiske videnskaber ved at lytte og gentage. De anså de stivbenede, formalistiske videnskaber for et slør, der skærmede for menneskets evne til at indse guddommelige sandheder. Denne uortodokse og anti-autoritære holdning gjorde folk som Shams til det, Franklin Lewis kalder for en »sufi bohemian«: Karismatiske excentrikere og omvandrede enspændere, der enten var analfabeter eller – i Shams' tilfælde – forsøgte at lægge de konservative skolars indspiste pindehuggeri bag sig, når de satte ud på sufiens vej mod horisonter af indsigt. Legenden fortæller f.eks., hvordan Shams bad Rumi smide alle sine bøger i en flod, for at finde Gud i hjertet, i stedet for i teksten. »Kærlighedens remse er ikke at finde i en bog,« siger et persisk ordsprog. Eller som Rumi sagde:

Sufiens bog er ikke blæk og ord
Det er blot et hjerte, hvidt som sne
Vær som et blankt papir, uden skrift

Eller som Shams sagde:

Poeternes Mausoleum, Tabriz.

Det, der vil befri dig, er Guds tjener, ikke u håndgribelige tekster
Den, der følger ordene på en side papir, er allerede vildfaren.

Hashem fortæller også hvordan mange af byens vise mænd i virkeligheden ikke havde akademiske eller gejstlige uddannelser, men alligevel var bredt belæste og boede i huse fyldt til randen med bøger. Han forklarer, at mange af datidens sufier var vævere, slagtere, apotekere eller – som Shams selv i perioder – byggearbejdere. »Men de var fulde af viden om universets gåder!« fortæller Hashem, der selv er ingeniør og ikke har studeret emnet akademisk. »En mand, jeg husker tydeligt fra min barndom, var skomageren. Hele byen havde stor respekt for ham fordi han var *dyb*: Han havde en dyb indsigt i livet og skæbnen,« fortæller Hashem. »Han giftede sig aldrig, han ejede ikke meget, havde ingen penge; men byens folk respekterede ham for hans viden og fromhed. Alle kom til ham, spurgte ham til råds og sagde: »Husk mig i Deres bønner, *hajji*!« Hashem fortæller hvordan den slags mænd og kvinder plejede at flokkes til Tabriz, og at de i dag bliver færre og færre.

Man må have hjertet med

For langt de fleste iranere er det at kunne læse og studere af allerstørste betydning, og takket være 50 års statskampagner har Iran i dag relativt få analfabeter. Omkring to millioner iranere studerer således i dag på hund-

Tæppebazar, Tabriz.

redvis af universiteter over alt i landet. Men ifølge Hashem, der begræder den fremmarcherende materialisme, er den unge generation kun interesseret i at læse for at få en succesfuld karriere og blive rige. »Det er ærgerligt. Jeg mener, at man bør studere det, man brænder for. Kun hvis man virkelig går op i noget med ånd og sjæl kan man udrette noget og skabe noget nyt. Man skal have hele hjertet med, når man begiver sig ud på kundskabens vej,« siger Hashem og tilføjer, at den unge generation lader til at have vendt sufiernes idealisme ryggen.

»I sine *Maqâlât* («Artikler») kritiserer Shams for eksempel de teologistuderende,« fortæller Hashem og læser en passage fra Shams' bog: »Hvorfor studerer du den hellige videnskab for en bid jordisk brød?!« Han lægger den tunge bog fra sig og siger: »I gamle dage var en *faqir* højt agtet i befolkningen.« På persisk betyder ordet *faqir*, eller fakir, faktisk »fattig, og i sufismens verden var disse de rigeste i guddommelig indsigt. «Når Shams var sammen med teologistuderende og mullaher legede han dum, og påstod han aldrig havde læst Koranen,« forklarer Hashem. »Men enhver, der kom tæt på ham, kendte ham som en lærer og belæst mand.« Denne uigennemskuelige og drilske facade kaldes på persisk for *rendi*, der kan oversættes med »snyd og bedrag«, men i virkeligheden var *rendi* en af de mest beundringsværdige kvaliteter hos sufier. En *rend* kunne på den ene side virke som ulærde og udsvævende og på den anden side som kyndige og kundskabsrige. Han kunne præsentere sig som analfabet, samtidig med, at han blev hyldet som *hâfez*, »en, som kan Koranen udenad«. *Renders* sad som asketiske og afholdende munke på kroerne og skrev ekstatiske hymner til

vinens berusende glæde: På overfladen var de blanke og lavvandede, men i virkeligheden dybe og gådefulde.

Vi er i Hashems hus, der består af en tre-etagers bygning i lysegule mursten med buer og hvælvinger inspireret af den gamle arkitektur, og en gård skabt efter den traditionelle model, med et lille bassin i midten. Det er *nowruz*, det iranske nytår, og traditionen tro er der guld fisk i huset og i bassinet i gårdhaven, hvor vi sætter os. »Her i Iran tænker alle på at investere, på at spekulere i ejendomme og sælge hver eneste centimeter af deres grund til at bygge lejelejligheder.« Vi drikker te og spiser baklava. »Men jeg besluttede mig for at bygge et hus efter den gamle model. Ligesom i de traditionelle huse har vi en *daruni* og *biruni*, en »indre« og privat del af huset, og en »ydre« eller offentlig del, hvor vi tager imod gæster,« fortæller Hashem. »Man sagde til mig, at jeg var tosset, at jeg burde købe en moderne lejlighed. Men jeg føler at jeg kender mig selv bedre her, jeg føler mig hjemme, jeg ville gå til i en lejlighed. Og vigtigst af alt er gårdhaven – den giver mig ro og samling.«

Hashem viser mig kælderen, hvor kvinderne samles omkring de religiøse højtider og laver mad i kæmpe kasseroller. Det uddeles til alle i kvarteret. »Det er en fast del af vores kultur: At give mad til kvarteret giver en god fornemmelse og *savâb*, himmelsk belønning i efterlivet.« Huset udsåler gæstfrihed på samme måde som rejsende i århundreder har fortalt i deres breve og dagbøger fra Iran. Hashem fortæller om venetianske handelsdelegationer, og om engelske, franske, russiske og tyske diplomater, aristokrater og ingeniører, der havde tætte forbindelser til byens spidser, og som beskrev Tabriz i rosende vendinger i deres erindringer. Hashem peger mod porten og siger: »Jeg har plantet den jasmin ved indgangen, så gæster bliver mødt med en dejlig duft, når de kommer ind.«

Fortid og nutid

Der er langt fra det Tabriz, som de tidlige sufier beskrev, til det Tabriz, man ser i dag. Bayazid Bestami (804-74), der bad sin discipel vandre fra Khorasan i det østligste Iran til Aserbajdsjan i vest for at udbrede troen i det 9. århundrede, advarede: »Bland dig ikke for meget med Tabrizs befolkning, thi tabrizierne er svære at blive venner med ... de tilbøder fjolser og falder for fiduser og sætter ikke pris på vise mennesker.« Men i løbet af det 12. århundrede blomstrede Tabriz og blev til et af den islamiske civilisations centre. Allerede i 1100-tallet skrev den persiske sufidigter Khaqani:

Så længe jeg er i Tabriz og har to ting –
et halvt brød og Mehran-flodens vand –
så behøver jeg intet mere!

Bøger som *Rowzât-ol-jenân* af Hafez Hosein Karbala'i beskriver hvordan Tabriz bugnede med sufiordenernes gæstehuse og klostre, med karavanse-raier og basarer, og med teologiskoler og moskéer. Byen var befolket af »De 70 Helgener«, sufimestre, hvis ånder, i form af duer, efter sigende flyver op fra Tabriz ved nattetid. Som alle andre steder i Iran fik mongolernes invasioner i slutningen af det 13. århundrede umiddelbart katastrofale konsekvenser, men da Djengis Khans efterkommere slog sig ned i byen Maraghe syd for Tabriz blev de inspireret af den lokale kultur, og med deres støtte oplevede Tabriz sin storhedstid. Digtere, dervisher, koranfortolkere, musikanter, billedkunstnere, arkitekter og astronomer mængede sig med hinanden og berigede den smeltedigel af persisk, tyrkisk og arabisk civilisation som blev til den iranske nationalkultur. Det var således tyrkisk-talende sufier, der i byen Ardabil nord for Tabriz dannede Safavide-ordenen i 1400-tallet, som med Shah Ismails kroning i 1501 lagde grundstenen til den iranske nationalstat. Med en ideologi baseret på islam, iransk mytologi og tyrkisk folkløse, og med en kombination af sufismens folkelige budskab og shiismens revolutionære symbolik, indtog safaviderne land fra Bagdad til Indusfloden og fra Kaukasus til den Persiske Golf. Med shiismen som statsreligion gav man iranerne en nationalidentitet, der adskilte dem fra osmannerne i vest, centralasiaterne i nord og inderne i øst.

Det var også i Tabriz at det moderne Iran blev født. Her opførte Hajji Mirza Hasan Roshdiye i 1880'erne den første iranske folkeskole hvor han, for første gang nogensinde, underviste i det perso-arabiske alfabet med moderne, pædagogiske metoder. I Tabriz byggede man det første trykkeri, den første biograf og det første offentlige bibliotek, og i dette sprudlende miljø diskuterede de iranske intellektuelle, revolutionære og frimurere emner som bolsjevisme, pan-tyrkisme, sekularisme og religionens plads i det samfund, de var med til at grundlægge. Det var også tabrizierne, der førte an i Irans grundlovsrevolution, der kulminerede i indførslen af landets første forfatning og parlament.

Modsætningsfyldt og flersidig arv

»Mit hus repræsenterer for mig en bastion i et samfund, der udvikler sig så hurtigt, at det ofte glemmer hvorfra det stammer,« siger Hashem. »Indenfor dette hus' fire vægge bærer vi ilden: En ild, som stammer fra Zarathustras tid og blev videreført til sufierne, gnostikerne og filosofferne i middelalderen til safaviderne og Tabrizs frihedskæmpere og videre til vores fædre.« Han holder hånden op foran mig, som en mand, der strammer grebet om en fakkelt. »Det er nu, vi skal passe på, at vi ikke lader ilden dø ud.«

Hashem henviser hele tiden til den persiske litteratur, og han taler det fineste højpersisk, når han taler til mig. Og med familien slår han over i aserisk, det tyrkiske sprog, som dele af Irans befolkning taler ved siden af

Khaqani-parken bag Den Blå Moské i Tabriz.

persisk. »Vi er aserbajdsjanere, men vi er først og fremmest iranere,« understreger Hashem. Den ene væg af familiens stue består af reoler fyldt med digtsamlinger, opslagsværk, ordbøger og noveller. Hashem tager en bog ud af hylden – Nasimi (1369-1417), en aserbajdsjansk sufi-digter – og slår op et tilfældigt sted og begynder at læse fra den 700 år gamle tyrkiske tekst med samme lethed som han ville have læst avisen fra i går. »Nasimi var *horufi*, dvs. tilhænger af en sufiskole, der tillagde ordet, skriften og bogstaverne stor guddommelig kraft. De opbyggede en kompleks, magisk numerologi baseret på Koranens bogstaver. De troede også på genfødsel,« siger Hashem og smiler indforstået: »Ligesom buddhisterne.« Nasimis *pir*, eller åndelige vejleder, var Fazlollah 'Nâ'im' Astarabadi, der blev henrettet som en kætter for sine tanker. Nasimi selv blev flået levende i Aleppo i Syrien. »Der vil altid være kræfter, der føler sig truet af nye tanker,« fortæller Hashem og lader sig rive med af digtet.

Det er et paradoks, hvordan det nuværende styre i Iran ser på landets heterodokse, spirituelle traditioner. Staten har nødvendigvis et meget komplekst forhold til den sufistiske litteratur, som på den ene side er umådelig populær og spirituel, men på den anden side er en iboende udfordring mod præsteskabets religiøse myndighed. Dog lader det ikke til, at magthaverne nogensinde kan eller vil forbyde den sufistiske litteratur. Samtidig med at de ved, at sufismen er en potentiel trussel mod deres krav på legitimitet, så er de også udmærket klar over, at de ikke kan kvæle poesien og kreativiteten. Iranerne holder traditionen i live, lærer digtene

Moské i Tabriz.

udenad og studerer helgenernes historier. Blandt de anonyme iranske gentlemen på gaderne i Tabriz, Teheran og Shiraz går mænd som Hashem rundt, med en dyb viden om landets modsætningsfyldte og flersidige arv.

Vi sidder igen i gården, den sidste trafik summer lavmælt i baggrunden, igen har jeg en rygende kop varm te med kandis i hånden, og i skæret af månen, der næsten er fuld, fortæller Hashem om sin barndom. Han var forelsket i månen, og når den var fuld, greb han en kikkert, satte sig ud i sin faders gårdhave, og stirrede på månen i timevis. »Til sidst blev min krop løftet fra jorden, og jeg blev suget op til månen. Jeg kunne føle det med hele mit væsen, jeg var der rent faktisk. Det er jo også netop det, sufierne fortæller os: Vi kan alle blive løftet op, vi kan alle komme tæt på Gud, vi er alle en del af Gud. Intet er umuligt.«

Og så går Hashem ind ad det store vindue mellem gården og stuen og graver endnu en bog frem, og jeg venter spændt på næste dyk ned i sufismen og det næste skær af Solen i Tabriz.

Da Vesten opdagede sufismen

Af Mark Sedgwick

Første gang vi hører om en sufi der har optrådt på en europæisk scene, er i 1783, nemlig ved den forsinkede premiere på Gotthold Ephraim Lessings *Nathan den Vise*, som var kommet i 1779, men som var for kontroversiel til at blive opført for offentligheden med det samme. Lessings sufi beskrives som en dervish og har ikke fået noget navn. Han har kun en mindre rolle og forlader scenen efter at have erklæret at ville vende tilbage til Ganges: »hvor jeg let og barfodet / med mine lærere betræder det varme sand«. Der er tydeligvis tale om en sammenblanding. Ganges ligger naturligvis ikke i ørkenen. Den er hellig for hinduer og er uden betydning i islam. Men sammenblandingen peger på et vigtigt træk ved Vestens opdagelse af sufismen, nemlig relationen til hinduisme og østlig religion i almindelighed. Et andet vigtigt træk er betydningen af den europæiske kontekst. Selvom Lessings skuespil almindeligvis opfattes som »et glødende forsvar for religiøs tolerance«, er det i virkeligheden en anti-klerikal udstilling af deismen. Det bruger muslimske og jødiske figurer til at fremsætte synspunkter som Lessing uden tvivl betragtede som universelle, men som i et historisk lys fremtræder som udpræget europæiske.

Man finder større præcision i sufismens næste møde med tysk litteratur: Johann Wolfgang von Goethes *West-östlicher Divan* fra 1819. Goethe føjede omkring 300 sider noter til sin hovedtekst, som gav læserne en god sammenfatning af den daværende vestlige forskning i Østens historie og litteratur med særlig vægt på islam og sufisme, især 1300-tallets fremtrædende sufidigter Muhammad Shams al-Din Hafez. Goethes interesse for østlig poesi var blevet vakt af hans læsning af den østrigske videnskabsmand og diplomat Joseph von Hammer-Purgstalls oversættelse af Hafez'

Mark Sedgwick er lektor ved Aarhus Universitet, afdeling for religionsvidenskab, hvor han er koordinator af Faggruppen for Arabiske og Islamiske Studier. Han har tidligere i mange år undervist på Det Amerikanske Universitet i Cairo. Han har bl.a. udgivet *Against the Modern World: Traditionalism and the*

Secret Intellectual History of the Twentieth Century (New York: Oxford University Press, 2004), *Sufism: The Essentials* (Cairo: American University in Cairo Press, 2000) og *Islam and Muslims: A Guide to Diverse Experience in a Modern World* (Boston: Intercultural Press, 2006).

Goethe in der römischen Campagna. Johann Heinrich Wilhelm Tischbein, 1786/88.

Divan fra 1812, men den skyldes også i høj grad den fremspirende romantiske bevægelse.

Det var således som litterær form at sufismen første gang satte sig spor i den vestlige bevidsthed, og det er stadig i den form at den har sin største indvirkning. Rumi og Hafez læses i dag i vide kredse, især i Amerika hvor de er bestsellere sammen med Dante og Milton og Khalil Gibrans *Profeten*, som er den der sælger bedst af alle. Poesi og det spirituelle følges naturligt ad, og det er uden tvivl den væsentligste forklaring på sufidigtningens popularitet i et land hvor islam som sådan er alt andet end populær.

Tidlige vestlige sufier

De fleste Rumi- og Hafez-læsere værdsætter formentlig først og fremmest poesien; spiritualiteten i bred forstand kommer i anden række. Det gælder dagens læsere såvel som læsere fra 1820'erne. Forholdsvis få går så langt som til at søge den sufisme der har inspireret og præget digtningen. Men der findes bemærkelsesværdige undtagelser. I løbet af det 19. århundrede opstod der i både Europa og Amerika en interesse for østlige religioner som en kilde til religiøs sandhed, samtidig med at de kristne kirker mistede deres tiltrækning og efterlod en utilfredsstillet længsel efter det åndelige. Interessen samlede sig især om hinduisme og dernæst om buddhisme, men sufismen nød også godt af den. Det Teosofiske Selskab, som blev grundlagt i New York i 1875 af Helena Blavatsky og oberst Henry Steel Olcott, havde i flere år usædvanlig stor succes og spredte interessen for det universelle, det esoteriske og, i vid udstrækning, for østlige religioner. Teosofien inspirerede Alexander Russell Webb, USAs konsul på Filippinerne, til at læse om islam. Læsningen overbeviste ham om at »teosofi og esoterisk muhamedanisme [hans klassificering af sufisme] er næsten identiske«, og det resulterede i at han i 1888 konverterede til islam. Til trods for Webbs interesse for sufisme koncentrerede hans senere »mission til Amerika« sig mest om eksoterisk islam, og det begrænsede i meget høj grad tiltrækningen. Hans vigtigste tale som repræsentant for islam i Religionsparlamentet i Chicago i 1893 blev for eksempel kritiseret for hvad der forekom at være et forsvar for polygami. Webb fik kun en beskeden varig indflydelse på amerikansk religiøsitet, men han var den første amerikanske eksponent for sufisme som et universelt esoterisk system.

Den svenske maler Ivan Aguéli (oprindeligt John Gustaf Agelii) var også medlem af Det Teosofiske Selskab. Aguéli flyttede til Paris, hvor han i 1894 begyndte at læse Koranen og i 1898 eller 1899 konverterede til islam. Aguélis interesse for islam erstattede hans tidligere interesse for hinduisme og sanskrit, som han havde studeret ved den berømte École des langues orientales, og fik ham endog for en tid til at holde op med at male. I 1902 sluttede han sig til en sufiorden i Egypten, og i 1911 oprettede han i

Helena Blavatsky og Henry Steel Olcott.

Ivan Aguéli.

Paris sin egen lille sufiorden, som fik en kort levetid. Den bestod af nogle få franskmænd som interesserede sig for esoterisk gnosticisme, taoisme og frimureri – blandt dem René Guénon, som senere blev Europas mest indflydelsesrige sufi. Det var Aguéli der ikke alene introducerede sufismen for Guénon, men også introducerede den store (og vanskelige) sufifilosof Muhyi al-Din ibn al-Arabi for et ikke-videnskabeligt europæisk publikum. Aguéli udgav en fransk oversættelse af og kommentar til en bog som han – fejlagtigt skulle det vise sig – tilskrev Ibn al-Arabi. Alligevel lagde han grunden til den tendens at sufiforfattere blev fortolket for det vestlige publikum af vestlige sufier.

Tidlige vestlige sufiordener

Selvom enkelte vesterlændinge før første verdenskrig havde opdaget sufismen som en religiøs vej og ikke blot som digtning eller spiritualitet, var det perioden mellem første og anden verdenskrig som for alvor oplevede oprettelsen af sufigrupper i Europa. Den bedst kendte var »The Sufi Order«, senere »The Sufi Order International«, som blev grundlagt i 1920 i London af Inyat Khan, en indisk muslim som var begyndt som lærer i indisk musik i Amerika. Khan var ikke selv teosof, men havde tilhængere som var det, og han præsenterede sufismen i almene vendinger som noget der var adskilt fra islam og hinsides islam. Det er en opfattelse der fortsat er udbredt i Vesten og som delvis forklarer sufipoesiens og sufismens popularitet til trods for at islam generelt ikke er populær. Khan betroede sin dagbog at hans præsentation af sufisme som liggende uden for islam var den eneste måde at komme uden om vestlige fordomme over for islam; på en måde har tiden givet ham ret. Trods denne udflugt bevarede Khans lære det væsentlige ved den egentlige sufisme.

Sufismens almindelige popularitet i 1920'erne illustreres af den måde som andre brugte navnet sufisme på til at legitimere mere personlige og eklektiske systemer. Det lader til at have været tilfældet med Georges Gurdjieff, som i 1922 uden for Paris oprettede sit Institut for Menneskets Harmoniske Udvikling. Gurdjieffs lære er siden blevet en af de dominerende retninger inden for vestlig ikke-kristen spiritualitet. Han fortalte historier om sine møder med sufier, som han måske ikke havde tænkt skulle opfattes bogstaveligt, og som i virkeligheden ikke kan være andet end fiktion, men som de fleste tog for pålydende. Selv om en del af Gurdjieffs lære er forenelig med sufisme, er den også forenelig med mange andre systemer.

Det nærmeste man i praksis kom regulær sufisme, var en gren af en algerisk orden, Alawiyya, grundlagt i 1933 i Basel af tyskeren Frithjof Schuon. Schuon og hans tilhængere afholdt en ugentlig *badra*-ceremoni, hvor de iførte sig »traditionelle« arabiske dragter og i nogen grad fulgte shariaen. De adskiller sig imidlertid fra sufierne i den muslimske verden,

René Guénon i Egypten.

Inayat Khan.

Gurdjieff.

fordi deres endelige referencepunkt var en traditionalistisk filosofi udviklet af Aguélis ven René Guénon. Den indlemmede meget hindu metafysik og mange teosofiske perspektiver, selvom den i almindelighed kritiserede teosofien voldsomt.

Sufisme og modkulturen

Den næste fase i den vestlige opdagelse af sufismen kom efter anden verdenskrig, navnlig i årtiet efter 1968, som var det år hvor the Beatles besøgte en ashram i Indien. Sufismen spillede en lille, men direkte rolle i modkulturen, da en tilhænger af Khans internationale sufiorden, Samuel Lewis (i pressen kendt som »Sufi Sam«), begyndte at prædike sufisme og zen for hippierne i San Francisco i 1967.

Men i det store og hele distancerede vestlig sufisme sig fra hippierne, selvom den åbenlyst nød godt af mange af de strømninger der havde skabt dem. Tidligere grundlagte sufiordener tilpassede sig den nye tid og blev udbredt. Schuons Alawiyya bredte sig for eksempel fra Schweiz og Frankrig til England, Italien, Sverige, Argentina og – især – Amerika. Efter at Schuon i en række syn havde set Jomfru Maria, tog den navneforandring til Maryamiyya og blev mere universel og indarbejdede elementer fra nordamerikanske indianeres religion. Dens betydning blev forøget, efterhånden som medlemsskaren kom til at indbefatte et stigende antal universitetsprofessorer og forfattere. I slutningen af det 20. århundrede havde Schuon og de mest betydningsfulde af hans tilhængere i alt udgivet omkring 230 bøger på forskellige sprog, mange af dem med stor succes. Maryamiyya-ordenen og dens udløbere har også været den drivende kraft bag oversættelsen og fortolkningen af Ibn al-Arabi i Vesten, særligt i Frankrig og Amerika; man har fulgt det mønster der var lagt af Aguéli i 1911, men med større nøjagtighed hvad angår referencerne.

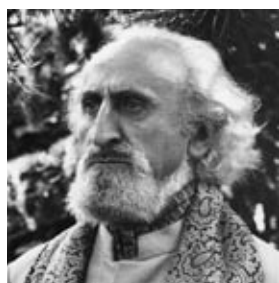
I denne periode dukkede der også nye sufier op. Idries Shah, en englænder af delvis indisk afstamning, slog sit navn som bestsellerforfatter fast med en række bøger der præsenterede sig som sufibøger, men som måske trak mere på Gurdjieff. Shahs tilhængere hævder at hans bøger solgtes i 15 millioner eksemplarer, et tal der ikke kan bekræftes. Selvom Shah ikke stiftede nogen orden, var hans værker på et tidspunkt afgjort meget udbredte og med til at fremme opfattelsen af sufismen som universel begyndende med Khan – og før ham med teosofien.

Islamiske sufier

Den sidste fase i Vestens opdagelse af sufisme begyndte i 1972, da Muhammad Nazim, et tyrkisk medlem af Naqshbandi-ordenen, kom til London for at oprette en vestlig afdeling af ordenen. Han var blevet sendt

Sufi Sam.

Frithjof Schuon.

til London af sin egen shaykh, som kan være blevet opmærksom på den vestlige interesse for sufisme efter et besøg af John Bennett, en tidligere tilhænger af Gurdjieff og senere tilhænger af Idries Shah. Siden 1972 har Nazims Naqshbandi-orden bredt sig ud over Europa og i Amerika. Den adskiller sig fra alle andre tidligere nævnte vestlige sufiordener ved at følge islamiske normer, ikke alene i sine ritualer men også i sin tro og i den livsstil som den opmuntrer sine tilhængere til at anlægge. Alternativ vestlig religiøsitet findes i mange europæiske og amerikanske naqshbandiers tidligere historier, og måske også stadigvæk i deres fortolkninger, men det alternative har ingen officiel plads i ordenen som sådan.

Flere andre sufiordener fra den muslimske verden har oprettet afdelinger i Europa og Amerika. For eksempel Budshishiyya, en marokkansk orden som er almindeligt anerkendt i Frankrig, og i hvis medlemsskare der både kan findes franske konvertitter (ofte intellektuelle og tidligere læsere af Guénon) og indvandrere fra Marokko. Som man kan forvente det, opstår der undertiden spændinger mellem disse to grupper. I det store og hele synes indvandrernes fortolkninger at vinde.

Øst og vest

Ligesom sufidigtningens popularitet i Vesten er et aspekt af digtningens popularitet i almindelighed, var sufismens oprindelige popularitet i Vesten et aspekt af vestlig alternativ religiøsitet. Det begyndte, som så meget andet, med Det Teosofiske Selskab. Det udviklede sig sammen med og undertiden under gensidig påvirkning af fænomener som Gurdjieff og 1960'ernes modkultur. Dets oprindelige tiltrækning på visse vesterlændinge må derfor ses i det lys.

Vestlig sufisme er imidlertid ikke rent vestlig. Siden tilsynekomsten af ordener som Naqshbandiyya og indvandrere fra den muslimske verden har mange vestlige sufigrupper nærmet sig klassisk islam. Omvendt læser man nu også vestlige sufier i den islamiske verden. Det gælder især maryamier som Seyyed Hossein Nasr, en iraner der som student i USA i 1950'erne opdagede maryamierne. Nasrs bøger er blevet oversat til mange sprog og læses i Qom og Istanbul såvel som i Washington.

Så det kan godt være at Vestens opdagelse af sufismen begyndte med Goethe og teosofien, men det ser ud til at det ender med stigende integration. Den udspang af den begyndende globalisering; den stigende globalisering ser ud til at ville lukke det rum den engang udfyldte.

Oversat af Birgitte Rahbek

Muhammad Nazim.

Sufimystikkens modernitet 4

Rumi i Orhan Pamuks *Den sorte Bog*

Af Henning Goldbæk

I 2007 opførtes der i Istanbul et oratorium i Atatürk-kulturcentret med titlen »Mevlana«. Mevlana er i Vesten bedre kendt som Rumi (1207-73), den store sufimystiske digter, der blev født i Afghanistan. Han levede og skrev dog i det nuværende Tyrkiet, i byen Konya, fra 1228 til sin død. Hans hovedværker er de to læredigte *Mesnevi* og *Shams fra Tabriz*. Shams var den dervish, som Rumi mødte i 1244 og isolerede sig med i en munkecelle. Han forsvandt i 1248 og blev fundet myrdet i en brønd kort tid efter.

Fejringen af Rumi i forbindelse med 800-året for hans fødsel i et kulturcenter opkaldt efter den moderne tyrkiske republiks grundlægger, Kemal Atatürk, kan virke som et paradoks. For netop Atatürk var hurtig til at adskille religion og stat efter fransk mønster, da han kom til magten i 1923. Han ønskede ikke, at religion skulle spille nogen rolle i det offentlige rum, hvilket inkluderede sufimystikken. Adskillelsen holdt mere eller mindre indtil 1990'erne, hvor religionen igen begyndte at gøre sig gældende. Dog på en helt anden måde en tidligere; som en nostalgisk længsel efter osmannerrigets herligheder, som en bekræftelse af tolerancen i det moderne Tyrkiet, eller som noget helt tredje. For hvad er religion – i dette tilfælde sufimystik?

Sufismen

I sine bøger om islamisk mystik har Annemarie Schimmel defineret mystik som to ting:

Personlig gudsmystik og upersonlig uendelighedsmystik eller også voluntaristisk og gnostisk-teosofisk mystik. Den første kan være varm-affektiv, næsten naiv og sværmerisk-poetisk, ja også erotisk-glødende, mens den anden snarere er kølig, affektløs eller reflekterende-filosofisk eller helt afklaret og rent åndelig.¹

Henning Goldbæk (f. 1946) er lektor i litteraturvidenskab ved Syddansk Universitet. Han har skrevet bøger og artikler om tysk, fransk, tyrkisk og

amerikansk litteratur og har oversat Walter Benjamin, Marcel Proust og Orhan Pamuk.

Rumis *Menevi*, Mevlana Mausoleum, Konya.

Det var bl.a. på baggrund af den første, dvs. den varmt-affektive eller erotisk-glødende sufimystik, at Kemal Atatürk i 1920'erne adskilte religion og stat. Det på trods af – eller måske netop fordi – den endnu i dag for mange muslimer er indbegrebet af alt det, som adskiller øst fra vest, hjerternes samklang fra Vestens kolde hjerner og formålsrationalitet. Atatürk så den som uforenelig med den vestlige oplysning, som den islamiske verdens fremtid ifølge ham skulle bygges på.

Det blev da også den reflekterende-filosofiske sufisme, der først og fremmest overlevede i det 20. århundredes Tyrkiet, blandt andet i kraft af mange af de store forfattere, der omdefinerede det mystiske fra at være unio mystica til at være den detektiviske sans for at afsløre, hvad der egentlig skete af samfundsomvæltninger under kemalismen. Denne detektiviske sans som en side af sufismen finder man også i dag, blandt andet hos Orhan Pamuk.

Man kan endnu i hver tyrkisk provinshovedstad finde tykke bøger skrevet af lokale gymnasielærere med kommentarer til *Mesnevi*, som de læser meget allegorisk og udlægger i forhold til Koranen. Men de har i de sidste 10-15 år fået alvorlig konkurrence fra den moderne tyrkiske litteratur, blandt andet af Orhan Pamuk (f. 1952) og Nedim Gürsel (f. 1951), der læser *Mesnevi* på en helt anden måde.

Rumi, kemalismen og den nye osmanisme

Den tyske tyrkolog Priska Furrer skriver om den nye tendens til at bryde kemalismens bandlysning af den osmanniske kultur, herunder også sufismen, og gøre den til genstand for fornyet interesse. Enten ser de nye for-

fattere ifølge hende traditionen som en forløber for det moderne Tyrkiets åbenhed og rummelighed, eller de ser den som indbegrebet af en »tyrkisk-islamisk syntese«. I begge tilfælde læser de nye forfattere *Mesnevi* på en ny måde, ikke, som man gjorde tidligere, som et vedhæng til Koranen, et åndeligt læredigt, men som et plagiat af *1001 nats eventyr*, *Fuglenes Tale* af Attar og andre eventyr- og fabelsamlinger. De lægger i den forbindelse vægt på, at Rumi havde en multikulturel baggrund; han stammede fra Afghanistan, talte afghansk, persisk og arabisk, men boede i Tyrkiet. Det multikulturelle hos Rumi er ikke mindst vigtig for Orhan Pamuks forståelse for og brug af *Mesnevi* i sine romaner. Han anser Rumis hovedværk for at være en utopi, som sprænger alle forsøg på at entydiggøre verden, både i det osmanniske rige og i det moderne Tyrkiet. Ifølge Priska Furrer accepterer mange tyrkere dog nok de nye forfatters genaktualisering af *Mesnevi*, men ikke Pamuks, fordi han er langt mere radikal i sin opfattelse af, hvad der gemmer sig af potentialer i den sufiske tradition for nutiden og fremtiden.²

Pamuks flygtige Rumi

Pamuks radikalitet kommer i *Den sorte bog* (1990) første gang til udtryk, hvor det hedder om Rumis »åndelige læredigt«:

»Mesnevi«, der regnes for at være Mevlanas største digterværk, er et plagiat fra ende til anden! ... »Mesnevi« var en mærkværdig, ustruktureret komposition af uendelige historier, nøjagtig som eventyrene fra »Tusind og én nat«, hvor en ny historie begynder, før den foregående er slut.³

Plagiatet som Pamuks formprincip for *Mesnevi* er på den ene side en krænkelse af Rumis status i den gældende kanon, både i forhold til den »islamisk-tyrkiske« syntese og i forhold til kemalismens selvforståelse. Pamuk ønsker at understrege, at den betydning, *Mesnevi* engang havde, gik under sammen med osmannerriget, så han på den baggrund kan redde resterne af traditionen over i nutiden og give den en ny betydning som et potentiale, der overskrider kemalismens og nutidens selvforherligelse ved hjælp af en stor fortid. Konkret betyder det, at Pamuk og andre af de moderne forfattere mener, at nok kan man undvære fortidens religion, men ikke det sprog, som den er skrevet i, ikke billedsproget, metaforerne, anekdoterne, fablerne, eventyrene, kort sagt alt det, som *Mesnevi* står for ifølge Pamuk. På den måde er Pamuks ærinde mere end en krænkelse, for ved at lægge vægt på mangfoldigheden i *Mesnevi* og i sufismen fremhæver han det komplekse og også det flygtige, hurtigt-vekslende som en vigtig erkendelse for nutidens erfaring. Denne erfaring er metafysisk, og den viser sig på to måder: I storbylæsningen og i tolkningen af mødet mellem Shams og Rumi.

Orhan Pamuk.

Hvad angår storbylæsningen, så er et af kernepunkterne i sufismen identiteten, jegets forvandling, det at blive en anden og derigennem sig selv i en ny form. Stedet for denne forvandling er det sufimystiske udtryk Hjertebo, hvor sammensmeltningen mellem jeg og du finder sted i en eufori. I *Den sorte bog* er Hjertebo imidlertid blevet til Byens hjerte, familieejendommen, som bygges i den tidlige kemalisme, og hvor hele familien er forenet, men kun i kort tid. For snart splittes den og ejendommen bliver centrum for Galips og Celâls endeløse vandringer gennem Istanbul, med tegnlæsning, jagt på hinanden til døden, som måske er en forvandling. Men først og fremmest ligger det euforiske i den berusende tegnlæsning, den detektiviske opdagelse af komplotter, forbrydelser og gåder, og en af personerne i denne kæde af detektivisk energi hedder Mehmet den Tredje efter Mehmet den Store. Hans særlige kendetegn, i modsætning til de andre, er, at han søger opklaring og entydighed, hvor de andre søger mangfoldighed, gåder og fortællinger, alt det, som »Mesnevi« står for ifølge Pamuk.

Hvad angår det andet, så kommer dialektikken mellem krænkelse og redning af traditionen især til udtryk i to klummer, dels om Shams af Tabriz og dels om konkurrencen mellem to malerier. Hos Pamuk er pointen, at mødet mellem Shams og Rumi nok er et eksempel på *unio mystica*, men det vigtigste er, at Rumi myrder Shams for at kunne skrive sit store digt på savnet, det, der hedder *yokluk*, ingenting, på tyrkisk, og som netop er et nøgleord i sufismen: at tømme sig for en bestemt identitet for at blive

en anden. Denne tolkning var i øvrigt helt fraværende i oratoriet, der blev opført i Atatürk-kulturcentret, hvor det operaagtige snarere cementerede en klassisk æstetik end fremhævede det detektiviske, moderne, flertydige og dissonante i det kunstneriske udtryk.

Renselsen

Men *Mesnevi* citeres ikke kun i *Den sorte bog* af Galip, faktisk bruges flere af *Mesnevis* parabler og fabler, især historien om billedernes hemmelighed, om en konkurrence på et bordel om det smukkeste maleri af Istanbul. To bidrag konkurrerer, et »herligt billede af Istanbul« og et spejl på modsatte side, der i skæret fra lyset i bordellet gør Istanbul mere tiltrækkende end den er i virkeligheden. Spejlet slås mange år senere i stykker under et slagsmål mellem to kunder, til stor skuffelse for en kriminalinspektør, der mener, at maleren må have kendt til et berømt mord i Istanbul, og derfor leder efter ham. Historien om spejlbilledet hedder hos Rumi »Historien om kappestriden mellem byzantinerne og kineserne i malekunsten«. Mellem kinesernes påstand om, at de er de bedste kunstnere, og byzantinerne, der hævder, at magten og fortrinligheden tilhører dem, skal den tyrkiske sultan dømme. Han giver dem hver en væg i to rum, der ligger overfor hinanden. Kineserne maler med mange farver, lånt fra sultanens skatkammer, et maleri; byzantinerne nøjes med at rense den overforliggende væg for rust og vinder i kappestriden, for som det hedder hos Rumi:

Byzantinerne, oh fader, er sufierne; uden studium og bøger og kunst.
Men de rensede deres bryst for begær og lyst og gerrighed og had.
Denne spejlets renhed er uden tvivl hjertet, der modtager utallige
billeder.
Denne Moses rummer i sit bryst det usynliges formløse uendelige
form, reflekteret af sot hjertes spejl ...
Hundrede indtryk af tronen og stjernehimlen og intet; hvilke
indtryk? Nej, det er synet af Gud.⁴

Sultanen hos Rumi er hos Pamuk erstattet af bordelejereren, men afgørende for Pamuk er snarere ordet »Moses« og ordene »hundrede indtryk« og »intet«. Ligesom Moses så, men aldrig betrødte det hellige land, så kan kunsten heller aldrig nå utopien, men blot spejle dens billeddepot ud fra bevidstheden om, at tabet af det hellige land er forudsætningen for denne mangfoldighed. Det vigtigste lån fra Rumi er dog naturligvis forsonings-æstetikken og tolerancen, der ligger i, at sultanen kan få lov at afgøre striden mellem byzantinerne og kineserne, og at han kan bringe islam og kristendom sammen i hjertet som Moses, der både nævnes i Bibelen og Koranen. Det peger frem mod Pamuks forestilling om Istanbul og Bosporus som pluralismens centrum i *Den sorte bog*.

Både i skildringen af Shams' forsvinden og i brugen af kappestriden mellem de to billeder knyttes der en forbindelse fra sufi til krimi, i ordene mystik og mystisk. For Pamuk bygger handlingen i *Den sorte bog* på Galip, der bliver Celâl og efter mordet på ham begynder at skrive. Det står åbent, om Galip har myrdet Celâl, eller om det er en andens værk, for eksempel personen bag den sandhedssøgende telefonstemme, der kalder sig Mehmet den Tredje, og som repræsenterer militæret og militærkuppet ligesom hos Gürsel. Men pointen i brugen af detektivgenren hos Pamuk er skuffelsen, Moses-effekten. Vi skuffes til sidst, forbrydelsen opklares ikke; politiet, der som Mehmet den Tredje søger efter dybde og essens, dømmer og henretter en uskyldig for mordet på Celâl.

Om end Pamuk er blevet beskyldt for æsteticisme og flugt fra den tyrkiske virkelighed, når han aktualiserer den sproglige og anekdotiske mangfoldighed i sufitraditionen, så synes hans projekt snarere at bestå i at demontere alle nutidens enhedsdrømme om genskabelsen af en stor tyrkisk historie. I sine romaner lader han således mange personer komme til orde, hvorved han vækker det detektiviske i den moderne læser overfor historie og historier.

- 1 Annemarie Schimmel: *Wie universal ist die Mystik? Die Seelenreise in den grossen Religionen der Welt*, Freiburg, Basel, Wien 1996, side 15.
- 2 Priska Furrer: *Sehnsucht nach Sinn - literarische Semantisierung von Geschichte im zeigenössischen türkischen Roman*, Reichert Verlag, Wiesbaden, 2005, side 3ff. og side 174ff.

- 3 Orhan Pamuk: *Kara Kitap*, Can yayınlari, Istanbul 1990, *Den sorte Bog*, Lindhardt & Ringhof, København 1996, side 240f./267f.
- 4 Galal ad-Din Rumi: *Das Matnawi, Erstes Buch*, oversat fra persisk af Bernhard Meyer og Jilla Dalir Azar, Stadtverwaltung Konya, 2005, side 284f.

Hidtil udkommet

Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande, bind 1 og 2

Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse*, bind 1 udkom i 2003 og fik årets flotteste og største boganmeldelser.

Politikens Bjørn Bredal skrev i sin anmeldelse bl.a.: »... dansk verdenslitteratur. Hvilken fest, at rejsebeskrivelsen nu omsider udsendes i en komplet oversættelse, pragtfuld i udstyret og alligevel økonomisk tilgængelig for enhver ...«

Carsten Niebuhrs **Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande**. Oversat fra tysk af Hans Christian Fink og med indledning af dr.phil. Michael Harbsmeier. Tilrettelagt af Anne Rohweder. Bind 1: 528 sider, med gengivelser af 73 kobberstik. Bind 2, 680 sider, 53 kobberstik. 23 × 30 cm, 1. udgave indbundet i lys sejldug; 2. udgave i halvbind af protokollærred og sulfittkardus. Pris 399 kr. pr. bind (abonnementspris: 300 kr.). ISBN 87-91393-07-8 (bind 1) og ISBN 87-91393-08-6 (bind 2).

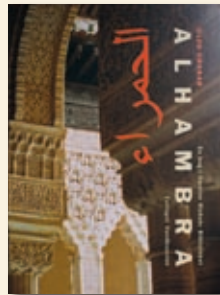
Min Sundheds Forliis

Deltagerne i Frederik Vs ekspedition til Arabien 1761-1767 havde pålæg om hver især at føre en rejsejournal. *Min Sundheds Forliis* er en sådan logbog fra rejsen, skrevet af ekspeditionens filolog, Frederik Christian von Haven. Journalen begynder i København og læseren følger ham ned gennem Europa til Istanbul og Kairo og videre til Mokka, hvor han nedfældede de sidste ord blot få timer før sin død.

»... i princippet den helt rette mand at skikke til Arabien. Hvis det altså ikke lige havde været for hans meneskelige egenskaber. Det er ganske vist akkurat disse egenskaber, der gør hans dagbog til så fantastisk læsning, et jammers minde uden lige, en uendelig mængde af højt fornøjeligt »Kagleri og Misforstaaelser« ... En velskrivende skurk.« Bjørn Bredal, *Politiken*.

Min Sundheds Forliis. Frederik Christian von Havens rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763, udgivet af Anne Haslund Hansen og Stig T. Rasmussen. Tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson. 18,5 × 30 cm, 404 sider, illustreret, indbundet i millimeterbind af lærred og ølpapir. Pris 350 kr. (abonnementspris 250 kr.). ISBN 87-91393-10-8

Alhambra

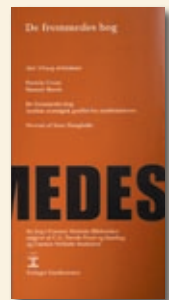
i den islamiske verden.

Oleg Grabar er professor emeritus, Institute for Advanced Study, Princeton.

»Nyoversat klassiker« *Politiken*

Oleg Grabar: **Alhambra**, oversat til dansk af Merete Ahnfeldt-Møllerup og med 82 nye fotografier optaget til denne udgave af professor Hans Munk Hansen. Tilrettelagt af Anne Rohweder. 17,5 × 24 cm, 230 sider, indbundet, 118 illustrationer i farver. Udsolgt fra forlaget.

De fremmedes bog

I det 10. århundrede indsamlede en iraker digte, som rejsende havde skrevet på murene i de byer, de var draget igennem. Resultatet blev en lille bog om længsel, der i verseform beskriver de rejsende, elskende, ofte utilpassede mennesker der skrev graffiti. Bogen giver et sjældent indblik i dannede menneskers private tanker i den muslimske middelalder.

Patricia Crone arbejder på Institute for Advanced Study, Princeton.

»En perle af poetisk graffiti, af fantastiske fortællinger om sorg og kærlighed og bør læses af alle med interesse for Islam, historie eller graffiti« *Information*

Patricia Crone og Shmuel Moreh: **De fremmedes bog. Arabisk nostalgisk graffiti fra middelalderen**. Oversat af Sune Haugbølle og tilrettelagt af H.C. Ericson. 12 × 24 cm, 220 sider, illustreret. Pris 198 kr. (abonnementspris 158 kr.). ISBN 87-91393-09-4

Den globaliserede islam

Hvordan har det påvirket islam at brede sig ud over verden de sidste 30 år? En bog om islam på internettet og i de vestlige storbyer, skrevet af en af Frankrigs fremmeste kendere af moderne islam. Olivier Roy er forskningsleder ved cnrs i Paris. Den globaliserede islam udkom på fransk i 2002.

»Det er hans tese, at alle de nye islamiske bevægelser, hvad enten de er liberale, autoritære, spiritualistiske eller militante, pga. globaliseringen og forbindelsen til konkret politik, bærer sekulariseringen i sig« *Præsteforeningens blad*

Olivier Roy: **Den globaliserede islam**, Oversat af Preben Neistgaard Hansen, Kamma Skov og Manni Crone. Tilrettelagt og illustreret med fotoserie af Åse Eg Jørgensen. 13 × 18,5 cm, 240 sider, indbundet. Pris 198 kr. (abonnementspris 168 kr.). ISBN 87-91393-01-9

Jihad i klassisk og moderne islam

Begrebet Jihad (hellig krig) er meget levende i den islamiske verden og spiller en vigtig politisk rolle. I Vesten forbindes begrebet med vold og fanatisme. Muslimer, derimod, lægger vægt på, at begrebets egentlige betydning er »bestræbelse imod opnåelse af et religiøst begrundet mål«, og at det kan betegne både forsvarskrig og også fredelige aktiviteter.

Peters' bog om Jihad præsenterer et kildemateriale, der belyser tolkninger af Jihad-begrebet fra profeten til i dag.

Rudolph Peters er professor på universitetet i Amsterdam. Han har bl.a. skrevet *Islam and Colonialism*.

»...læseren får et både godt, nøgternt og nuanceret indblik i begrebets betydning, omfang og fortolkningsmuligheder« *Kristeligt Dagblad*

Rudolph Peters: **Jihad i klassisk og moderne islam**. Oversat af Sune Haugbølle og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson. 15 × 24,5 cm, 215 sider, indbundet. Pris 198 kr. (abonnementspris 158 kr.). ISBN 87-91393-33-7

Koranen. En meget kort introduktion

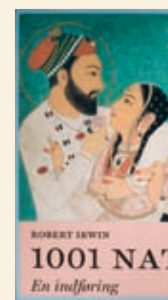

Michael Cooks kortfattede introduktion til Koranens opbygning, dens tilblivelseshistorie og dens indhold har vundet stor udbredelse, især efter den 11. september 2001. Koranen har udgjort en bemærkelsesværdigt stabil kerne i en religiøs tradition, der nu er i sit femtende århundrede. Michael Cook behandler både Koranens betydning i den moderne verden og i den traditionelle islam og viser dens sammenhæng med andre hellige bøger og klassiske værker i Europas og Asiens gamle kulturer. Michael Cook er professor i mellemøststudier på Princeton. Hans bog om Koranen udkom i engelsk udgave i 2000.

»En spændende, sober og oplysende bog« *Kristeligt Dagblad*

Michael Cook: **Koranen. En meget kort introduktion**. Oversat til dansk af Morten Hecquet. Tilrettelagt af Viktoria Senderovitz. 12,5 × 19,5 cm, 174 sider, indbundet, illustreret. Pris 148 kr. (abonnementspris 128 kr.). ISBN 87-91393-03-5

1001 nat. En indføring

En velopløst lystrejse gennem en af verdenslitteraturens mest eksotiske egne, og en introduktion til både middelalderens Mellemøsten og til vores forhold til araberne.

Robert Irwin er romanforfatter, historiker og journalist med arabisk kultur som speciale.

»Irwins genistreg er tilmed smukt fordansket, og så eventyrligt

flot trykt og indbundet af Forlaget Vandkunsten, at man hører englende over Bagdad og Cairo synge, når man vender det første blad i bogen og ser at det mørkerøde papir er gennemsigtigt og mønstret som et arabisk vindue mod verden – og os«

»Et lysende eksempel på, at videnskab da ikke er uforenelig med kunsten at fortælle« *Berlingske Tidende*

Robert Irwin: **1001 nat. En indføring**. Oversat af Ole Lindegaard Henriksen og tilrettelagt af Allan Daastруп, Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 13 × 22 cm, 358 sider, indbundet. Pris 228 kr. (abonnementspris 180 kr.). ISBN 87-91393-63-9

Hidtil udkommet

Profetens kappe

Profetens kappe er den sande historie om en ung mullahs liv i den hellige by Qom og om, hvordan han oplevede den dramatiske revolution i Iran i 1979. Bogen bygger på førstehåndsberetninger og giver et fængende billede af nutidens Iran, fortalt med landets shiamuslimske og persiske kultur som baggrund.

Roy Mottahedehs bog er en moderne klassiker – måske den bedste fortælling om præstestyrts Iran overhovedet.

Roy Mottahedeh er professor i islamisk historie på Harvard.

Roy Mottahedeh: **Profetens kappe. Lærdom og magt i Iran.** Oversat af Claus Bech og tilrettelagt af Allan Daastруп, Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 14 × 24 cm, 404 sider, indbundet, illustreret med fotografier af Bikem Ekberzade o.a. Pris 269 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 87-91393-56-6

Ret og magt i den islamiske verden

Islamisk lov (sharia) er en central faktor i islamisk politik og kultur. Med nutiden som udgangspunkt undersøger Sami Zubaida i denne bog den islamiske juras oprindelse og udvikling og præsenterer dens tekster, begreber og praksis. Zubaida ser på, hvordan sharia historisk er blevet udformet i sam- og modspil mellem lærde og sultaner,

og med Ægypten og Iran som eksempler analyserer han, hvordan sharia er blevet tilpasset den moderne verdens krav.

Sami Zubaida er sociolog, professor emeritus på Birkbeck College, University of London. Han er kendt som en skarp skribent og en fremragende kok.

Sami Zubaida: **Ret og magt i den islamiske verden.** Oversat af Ole Lindegård Henriksen og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson og Åse Eg Jørgensen. 16 × 24,5 cm, 304 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 87-91393-96-5

Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmand og Arabere i det nordlige Afrika

Den danske officer A.W. Dinesen skrev en bog om den algeriske frihedshelt Abd el-Kader efter et ophold i Nordafrika i 1837.

»(Jeg) har med stor interesse set, hvorledes de derværende folkeslags nationalitet atter er opvågnet, efter en mange hundredårig slumren, og i den forbindelse har jeg følt

en levende beundring for den mands personlighed, der har kunnet fremkalde en national følelse hos et folk, hvis tilbøjeligheder i årtusinder hang ved en aldeles ubunden forfatning, så at begreber som stat, fædreland og regering blev fremmede for det...«

A.W. Dinesen: **Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmand og Arabere i det nordlige Afrika.** Med introduktion og udvalgte billeder ved Rasmus Alenius Boserup og François Pouillon. Oversættelser ved Preben Neistgaard Hansen og Manni Crone. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 17 × 23 cm, 196 sider, indbundet. Pris. 249 kr. (abonnementspris 200 kr.) ISBN 87-7695-030-1.

Små paradiser. Blomster og haver i islam

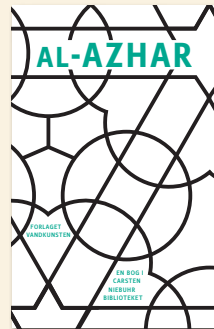
Den orientalske haves tryller: helhedens hemmelighed ligger i skønheden i hvert lille blad. Rose og nattegale, livstræ og vinranke. I denne samling af de smukkeste litterære og filosofiske tekster om haver og blomster fra den islamiske verden viser Annemarie Schimmel havens betydning i religion, litteratur og billedkunst, og leder os igennem

kærlighedens og erkendelsens haver, gennem himmelhaver og denne verdens haver. En bog fuld af duft og inspiration.

Illustreret med delvis nyindkøbte og hidtil ukendte miniaturer fra C.L. Davids Samling.

Annemarie Schimmel: **Små paradiser. Blomster og haver i islam.** Illustreret med islamiske miniaturer fra Davids Samling. Oversat af Henning Goldbæk. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 15,8 × 24 cm, 192 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-7695-010-1.

Al-Azhar

Tre bøger i en: Arkitekten Hans Munk Hansen om bygningsværkets historie og arkitektur; religionshistorikeren Jakob Skovgaard-Petersen om al-Azhar universitetets centrale politiske og religiøse rolle i og uden for Ægypten i det 20. århundrede. Og mellem disse to en genudgivelse af professor Johannes Pedersens veloplagte klassiske bog om al-Azhar universitetet fra 1922.

Indbundet i Cairo i harmonikabind af gul oaseged.

3 bøger i 1: Johannes Pedersen: **Al-Azhar. Et muhammedansk universitet** / Jacob Skovgaard-Petersen: **Al-Azhar 1922-2006** / Hans Munk Hansen: **Al-Azhar moskeens historiske bygningsanlæg.** Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 13,5 × 21,3 cm, 328 sider, indbundet i gul oaseged, illustreret. Pris 399 kr. (abonnementspris 300 kr.). ISBN 978-87-7695-055-2

Kvinder og køn i islam

En moderne debats historiske rødder

Kvindens stilling i islam er til debat i både den vestlige og den muslimske verden. I denne bog behandler Leila Ahmed islams syn på kvinder og køn fra antikken til i dag og giver den moderne debat et historisk perspektiv. Hun sætter spørgsmål ved, om islam grundlæggende er kvindejendisk og præsenterer i bogen de traditioner og kulturer, som ligger bag bl.a. tilsløringen af kvinder.

Leila Ahmed: **Kvinder og køn i islam. En moderne debats historiske rødder.** Oversat af Birgitte Rahbek og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson og Åse Eg Jørgensen. 12 × 19,5 cm, 448 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-7695-043-9.

Kvinder i Koranen

Helligtekst, tradition og fortolkning

Koranens forskellige kvindeskikkelser tjener i den islamiske tradition som eksempler til efterfølgelse. Det gælder både de kvinder, der omgiver de præislamiske profeter, og Muhammads hustruer. Kvindeskikkelserne er imidlertid sammensatte, og billedet af dem har ændret sig gennem tiden. I denne bog viser Barbara Freyer Stowasser,

hvilke aspekter af kvindeskikkelserne muslimske lærde op gennem tiden har vægtet, og hvordan de til stadighed præsenteres og opfattes som rollemodeller for muslimske kvinder.

Barbara Freyer Stowasser: **Kvinder i Koranen. Helligtekst, tradition og fortolkning.** Oversat af Dorthe Bramsen og tilrettelagt af Carl-H.K. Zakrisson og Åse Eg Jørgensen. 16 × 24 cm, 340 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-91393-83-9

Islamisk kunst og arkitektur

En engageret indføring i de islamiske civilisationers kunsthistorie. Robert Hillenbrand behandler tusind års historie og et område, der strækker sig fra Spanien og Marokko i vest til Indien og Kina i øst. Han følger udviklingen af en lang række kunstarter: arkitektur, kalligrafi, bogminiature, maleri, keramik, glas, tekstiler, mønter og metal, og med det formål at afdekke »meningen« i islamisk kunst giver han læseren et indblik i genstandenes betydning.

Robert Hillenbrand: **Islamisk kunst og arkitektur.** Oversat af Cornelius Holck Colding og Mogens Bähncke og tilrettelagt af Allan Daastруп og Trine Rask. 15,2 × 21 cm, 288 sider, hæftet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.) ISBN 978-87-7695-092-7.

Hidtil udkommet

Historien om Hayy ibn Yaqzan og den østlige visdoms hemmeligheder

Et af den middelalderlige litteraturs mest forunderlige værker. Historien er skrevet af den arabiske filosof Ibn Tufayl (d. 1185) og handler kort fortalt om Hayy ibn Yaqzan, »den Levende, søn af den årvågne«, som vokser op på en øde ø med en gazelle som plejemoder. Hayy lærer gradvist at klare sig selv, og som moden mand opnår han – baseret på fornuft og erfaring – fuld forståelse af universet. Han møder nu et andet menneske, Absal, som er kommet til hans ø for at leve i gudhengiven isolation. De to opdager snart, at de på hver deres måde har fundet frem til den samme sandhed.

Ibn Tufayl: **Historien om Hayy ibn Yaqzan og den østlige visdoms hemmeligheder**. Oversat, kommenteret og med efterskrift af Henrik Kaufmann Sørensen. Forord af Christian Høgel og Henrik Kaufmann Sørensen. Tilrettelagt af Allan Daastrup, Types United. 12,5 × 20,5 cm, 272 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). ISBN 978-87-7695-110-8.

Kommende bøger

Tyrkiske breve

Ogier Ghislain de Busbecq var tysk-romersk kejserlig udsending i Konstantinopel fra 1555 til 1562. Hans rejsebreve fortæller levende og dramatisk om livet ved Sulaiman den Prægtiges hof og hører til klassikerne inden for både rejselitteraturen og den diplomatiske litteratur. Brevene er fulde af anekdoter og fantastiske detaljer og er en vigtig kilde til forholdene i Osmannerriget på det tidspunkt, hvor tyrkerne nåede et kunstnerisk og politisk højdepunkt.

Bogen er illustreret med næsten 100 træsnit af den danske tegner Melchior Lorck, som var tilknyttet den tysk-romerske ambassade på samme tidspunkt som Busbecq. Træsnittene stammer fra Lorcks »Tyrkerværk«, der hævder sig internationalt ved både at være et af det sene 16. århundredes grafiske højdepunkter og ved at være den eneste udførlige visuelle kilde til det tyrkiske samfund i midten af 1500-tallet.

Udkommer for første gang på dansk.

Ogier Ghislain de Busbecq: **Tyrkiske breve**. Oversat fra latin af Claus Asbjørn Andersen og med indledning af Claus-Peter Haase og Mikael Bøgh Rasmussen. 384 sider, stort format, indbundet og med mange illustrationer.

Beskrivelse af Arabien ud fra egne iagttagelser og i landet selv samlede efterretninger affattet af Carsten Niebuhr

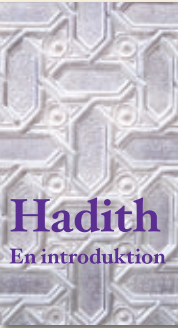

Niebuhrs officielle rapport om den videnskabelige ekspedition til Det lykkelige Arabien 1761-1767, som han som den eneste overlevende kom hjem fra. Her forsøger han at besvare de 100 spørgsmål om arabisk kultur, sprog og natur, som ekspeditionen fik med på rejsen. Hans svar handler om alt mellem himmel og jord; f.eks. om, hvorvidt Bibelens tobenede bjergmus faktisk eksisterer og om, hvorvidt det er muligt at finde stedet, hvor israelitterne krydsede Rødehavet. Bogen udkom oprindeligt på tysk i København i 1772 og udsendes nu for første gang i dansk oversættelse.

Beskrivelse af Arabien ud fra egne iagttagelser og i landet selv samlede efterretninger affattet af Carsten Niebuhr. Oversat af Hans Christian Fink og med forord af Niels Peter Lemche. Tilrettelagt af Anne Rohweder og sat af Carl-H.K. Zakrisson. 23 × 30 cm, 422 sider, indbundet, med gengivelse af 24 kobberstik. Pris 449 kr. (abonnementspris 350 kr.) ISBN 978-87-7695-040-9.

Kommende bøger

Hadith. En introduktion

Hadith anses af muslimer for at indeholde traditioner om profeten Muhammad, hans ord og gerninger, overleveret af hans tilhængere og nedskrevet i det 8. og 9. århundrede. Den udgør sammen med Koranen grundlaget for islamisk tro og praksis. Denne bog undersøger og diskuterer oprindelsen af de synspunkter, der findes i Hadith, sammenligner dem med Koranens lære, især hvad angår faste, bøn og ægteskab, og ser på, hvordan de bliver behandlet i den tidlige eksegetiske litteratur. Den introducerer på en ukompliceret måde læseren til en række centrale problemstillinger i islamisk tænkning og vestlig islamforskning.

John Burton: **Hadith. En introduktion**. Oversat af Jørgen Dragsdahl. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 13,7 × 24 cm, 320 sider, indbundet. Pris 249 kr. (abonnementspris 200 kr.). 978-87-7695-084-2

Kopier, skriv af eller klip ud. Kuponen sendes til Forlaget Vandkunsten, Lindgreens Allé 20 C, 2300 København S
Eller bestil bøgerne på www.forlagetvandkunsten.dk

Ja tak!

☐ Jeg tegner **abonnement på Carsten Niebuhr Biblioteket** og modtager løbende blade og bøger.

Jeg sørger selv for eventuelt at afbestille udgivelser.
Send mig fra start nedenstående bøger med rabat:

☐ Jeg tegner IKKE abonnement, men bestiller følgende bøger til ordinær bogladepris:

- ☐ Crone og Shmoleh: *De fremmedes bog*. 198/158 kr.
- ☐ Rudolph Peters: *Jihad i klassisk og moderne islam*. 198/158 kr.
- ☐ Olivier Roy: *Den globaliserede islam*. 198/168 kr.
- ☐ Michael Cook: *Koranen. En meget kort introduktion*. 148/128 kr.

Carsten Niebuhrs *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*, i 2 bind, 399/300 kr. pr. bind
☐ Bind 1 ☐ Bind 2

- ☐ Robert Irwin: *1001 nat. En indføring*. 228/180 kr.
- ☐ *Min Sundheds Forlis*. Frederik von Havens rejsejournal fra Den Arabiske Rejse 1760-1763. 350/250 kr.
- ☐ Roy P. Mottahedeh: *Profetens Kappe*. 269/200 kr.
- ☐ Sami Zubaida: *Ret og magt i den islamiske verden*. 249/200 kr.
- ☐ A.W.Dinesen: *Abd el-Kader og Forholdene mellem Franskmand og Arabere i det nordlige Afrika*. 249/200 kr.
- ☐ Annemarie Schimmel: *Små paradis*. 249/200 kr.

- ☐ Jakob Skovgaard-Petersen · Johannes Pedersen · Hans Munk Hansen: *Al Azhar*. 399/300 kr.
- ☐ Barbara Freyer Stowasser: *Kvinder i Koranen. Helligtekst, tradition og fortolkning*. 249/200 kr.
- ☐ Leila Ahmed: *Kvinder og køn i islam. Historiske rødder til en moderne debat*. 249/200 kr.
- ☐ Robert Hillenbrand: *Islamisk kunst og arkitektur*. 249/200 kr.
- ☐ Ibn Tufayl: *Historien om Hayy ibn Yaqzan og den østlige visdoms hemmeligheder*. 249/200 kr.
- ☐ *Beskrivelse af Arabien ud fra egne iagttagelser og i landet selv samlede efterretninger affattet af Carsten Niebuhr*. 449/350 kr.
- ☐ Franklin D. Lewis: *RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning*. 349/300 kr.
- ☐ Jeg tegner KUN abonnement på Carsten Niebuhr Bibliotekets **præsentationsblad**, som koster 80 kr. om året for 3-4 numre.

Alle bestillinger tillægges forsendelse.

Navn _____

Adresse _____

E-mail _____

RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning

Jalal al-Din Rumi, født 1207 i vore dages Tadsjikistan, står som et ikon for islamisk mystik og for dialog mellem civilisationerne. De færreste kender ham dog som andet end en sagnagtig figur.

Franklin D. Lewis belyser den historiske Rumi og giver et billede af hans samtids intellektuelle, religiøse og mystiske miljø, baseret på en kritisk gennemgang af de originale persiske kilder. Lewis indvier læseren i diskussionerne og striden om Rumis liv og præsenterer de vigtigste personer omkring ham: faderen Baha al-Din, mentoren Borhan al-Din og frem for alt venen Shams al-Din. Han gransker Rumis værker og lære, opregner Mevlevi-ordenens historie – det åndelige sufibroderskab der blev grundlagt i Konya af Rumis søn – og eftersporer den indflydelse Rumi har haft på såvel muslimsk som vestlig metafysisk tankegang.

Bogen bringer et rigt udvalg af Rumis digte i dansk nyoversættelse fra persisk.

RUMI før og nu, øst og vest. Jalal al-Din Rumis liv, lære og digtning. Oversat af Mogens Bähnecke i samarbejde med Birgitte Rahbek. Digtene i kapitel 8 er oversat af Rasmus Christian Elling. Tilrettelagt af Åse Eg Jørgensen og Carl-H.K. Zakrisson. 15,5 x 30 cm, 609 sider, indbundet. Pris 349 kr. (abonnementspris 300 kr.). ISBN 978-87-7695-054-5.

Få bøgerne tilsendt

Tegn abonnement på Carsten Niebuhr Biblioteket og få automatisk tilsendt alle udgivelser i serien med rabat. Abonnenter modtager desuden gratis Carsten Niebuhr

Bibliotekets lille blad, hvor danske og internationale forfattere behandler temaet for kommende bind. Man kan også tegne abonnement på bladet alene, uden at abonnere på bøgerne. Det koster 80 kr. årligt.

Frankeres
som brev

**Forlaget Vandkunsten
Lindgreens Allé 20C
2300 København S**